

Круп'як Ірина Йосифівна
Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету

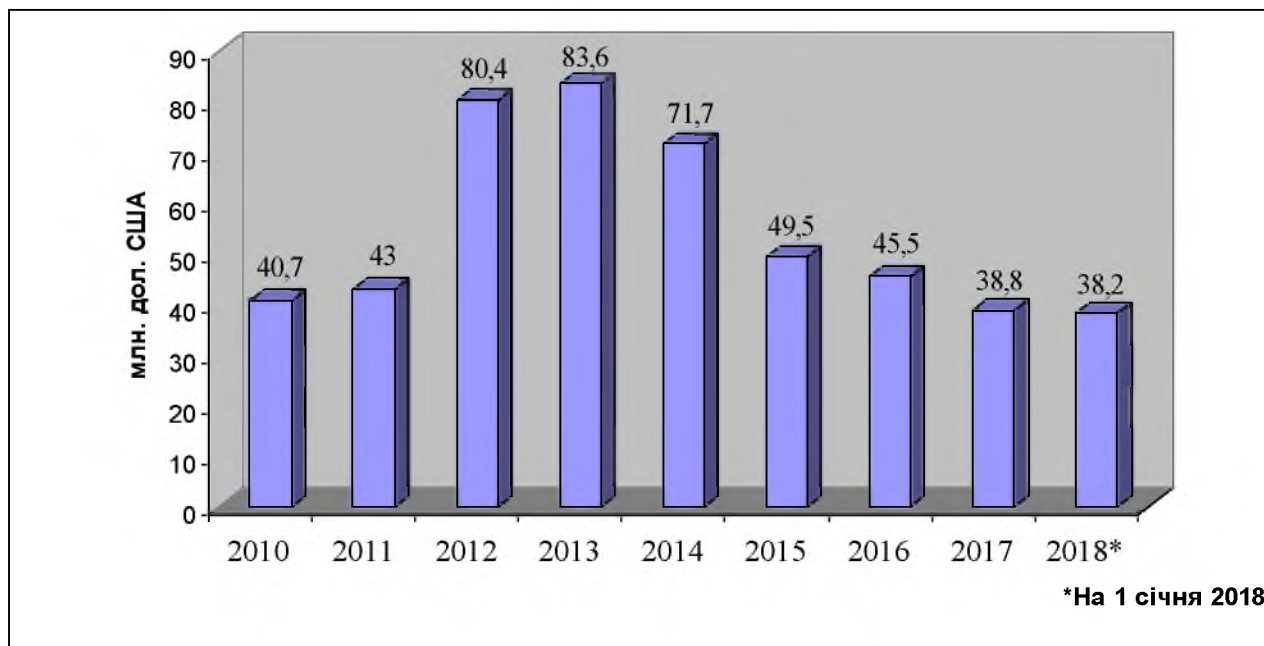
ІНВЕСТУВАННЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ДЕРЖАВИ

Фармацевтична галузь держави є важливим сегментом національного ринку, що вирізняється наукоємністю, розвиненим кооперуванням, а також інтегрованою сферою підприємницької діяльності, яка пов'язана з виробництвом, зберіганням, розповсюдженням лікарських засобів, виробів медичного призначення для задоволення потреб клієнтів та спрямована на отримання прибутку. Збалансований розвиток галузі передбачає нарощення інвестицій з метою підвищення ефективності та конкурентоздатності вітчизняних фармацевтичних підприємств, переорієнтації експорту національних виробників з ринків країн з перехідною економікою до країн Європи. Водночас, порушення макроекономічної динаміки, несприятливий інвестиційний клімат та вичерпання потенціалу екстенсивного розвитку на фоні неефективних механізмів стимулювання залучення інвестицій сповільнили надходження останніх у фармагалузь України. Відтак, виникає необхідність пошуку нових, відповідних сучасним реаліям методичних підходів та технологій інвестування фармацевтичної галузі держави.

Розвиток підприємств фармацевтичної галузі безпосередньо залежить від регулярності здійснення інноваційних процесів та забезпеченості інвестиційними ресурсами. Однак, незначна кількість вітчизняних інноваційних препаратів на ринку, пов'язана з високою вартістю досліджень та розробок. При цьому, витрати України на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДВКР) щорічно скорочуються та є в 5 разів нижчими, ніж у розвинених західних країнах. Питома вага витрат на НДВКР у державі не досягає 1%, а частка фармацевтичної не перевищує 0,1%, що стримує розробку сучасних інноваційних препаратів [3].

Стратегічні іноземні інвестори через макроекономічну нестабільність та відсутність жорстких обмежень на імпорту лікарських препаратів не зацікавлені у виробничих активах в Україні. Так, у 2014-2017 роках спостерігалось суттєве скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій у фармацевтичне виробництво держави (рис. 1). Станом на 1 січня 2018 року обсяг прямих іноземних інвестицій у фармацевтичне виробництво скоротився

на 22,8% порівняно з 2015 роком і на 54,3% порівняно з аналогічним періодом 2013 року та склав лише 38,2 млн. дол. США [1]. Відтак, для стимулювання залучення іноземних інвестицій у фармацевтичну галузь держави доцільним є зменшення ризиків (непередбачуваність регуляторних нововведень, неможливість прогнозувати динаміку курсу української валюти), визначення пріоритетних напрямів інвестування, запровадження системи компенсаційних виплат та обмежень на імпорт медикаментів.

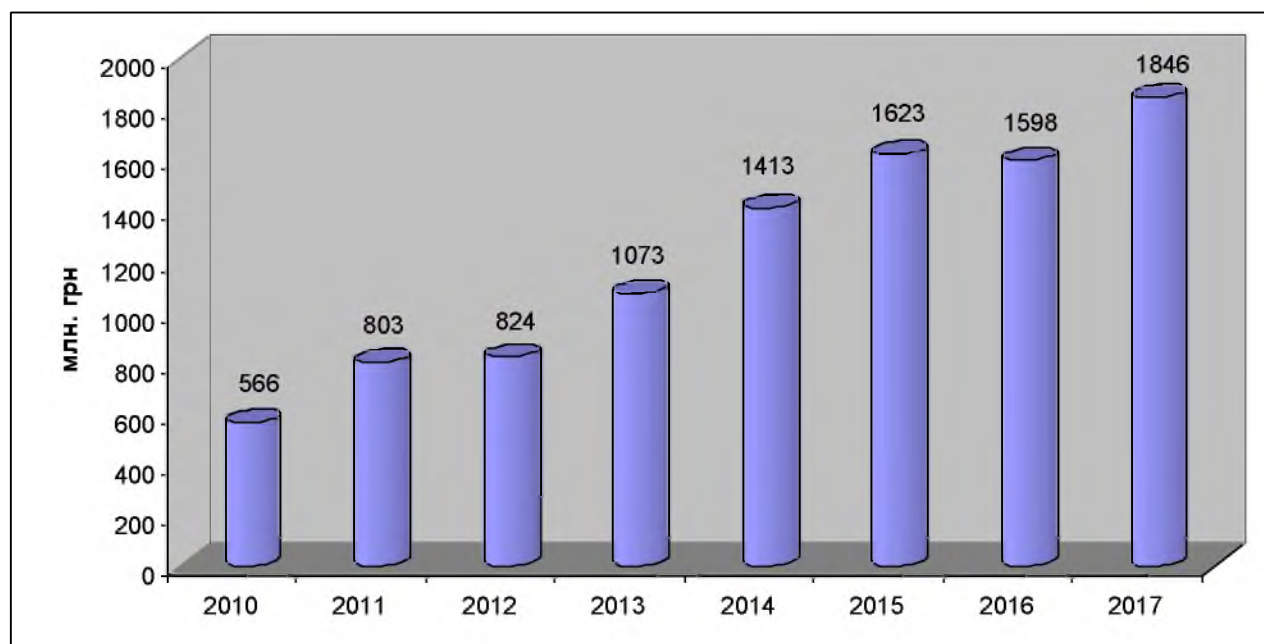
Джерело: побудовано автором за даними [1]

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій у фармавиробництво України у 2010-2017 роках

Процеси імпортозаміщення протягом останніх восьми років, що стимулюють залучення інвестицій спостерігалися в госпітальному сегменті фармаринку держави, на якому переважають препарати українського виробництва, що акумулюють до 86% обсягу госпітальних закупівель в натуральному і більше 50% в грошовому вираженні [3]. Однак, частка високовартісного сектора, до якого відноситься більшість інноваційних препаратів залишалася незначною. При цьому, 2017 рік характеризувався високими темпами приросту роздрібного та госпітального споживання лікарських засобів у доларах (+15%). Споживання в упаковках відновилося до докризового рівня. У грошовому вираженні цей показник збільшившись на 19% порівняно з попереднім роком та становив 70 млрд. грн. Зростання ринку забезпечувалося

переважно за рахунок збільшення обсягів продажу в упаковках та перерозподілу споживання у сторону високовартісних препаратів.

Водночас українська фармацевтична галузь за останні вісім років демонструє високі темпи зростання капітальних інвестицій – 18% на тлі більш низького середнього показника у 13% для інших галузей. Капітальні інвестиції збільшувались навіть у кризовий період 2014-2015 років та досягли свого максимального значення (1846 млн. грн.) у 2017 році (рис. 2). При цьому, у кризовий період локальним виробникам вдалось суттєво покращити свої позиції на ринку. Перевагою таких виробників є можливість швидко реагувати на зміну ринкових умов порівняно з імпортерами. Локальні гравці менш вразливі до процесів девальвації, що сприяє більшій конкурентоспроможності порівняно з імпортерами. Частка локальних виробників у 2010-2017 рр. зростає на 14% [2].

Джерело: побудовано автором за даними [1]

Рис. 2. Динаміка капітальних інвестицій у фармавиробництво України у 2010-2017 роках

Інвестовані кошти були витрачені на перехід на європейські стандарти «належної виробничої практики». Такого вкладення вимагали зобов'язання держави в рамках міжнародних угод з ЄС, і це дозволило компаніям продавати свою продукцію в ЄС. Значна частина залучених інвестицій була направлена у модернізацію виробництва, закупівлю сучасних виробничих ліній для традиційних препаратів. Так, Борщагівський ХФЗ модернізує цех із виробництва таблеток та капсул

(інвестиції до 2019 року повинні скласти 317 млн. грн), «Дарниця» витратила 20 млн. євро на створення високотехнологічного виробництва інфузійних розчинів [3].

Таким чином, належне інвестування фармацевтичної галузі дозволяє: модернізувати та розширити виробничі потужності; підвищити технологічний рівень фармавиробництва; розробити нові препарати; забезпечити контроль якості продукції відповідно до міжнародних стандартів; зберегти наукову базу; створити спеціалізовані детермінанти конкурентної переваги держави.

Література:

1. Державна служба статистики України: статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Магалецький К. Економіка та фармацевтичний ринок України: як завершився минулий рік і що чекає попереду? Інвестиційна ситуація в Україні. URL: <https://www.apteka.ua/article/447493>.
3. Пітерс Мартін. Бачення 2020: план дій у сфері розвитку фармацевтичного сектору в Україні. URL: http://chamber.ua/Content/Documents/-1613326644Vision2020_ukr.pdf.

Малиняк Богдан Степанович

*Канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

Демократична форма управління державою передбачає важливу роль населення у процесі управління суспільними фінансами. Громадянин, виборець стає визначальним чинником бюджетної політики, вибору пріоритетів бюджетних видатків та побудови податкової системи. Тож цілком логічно, що в такій моделі управління бюджетом, в основі концепції оцінювання ефективності видатків бюджету знаходиться суспільне сприйняття користі від суспільних благ відносно відчуття тягаря сплачених податків. В узагальненому вигляді – ефективність видатків бюджету – це обсяг суспільних благ, який визначений на основі оцінки